

“Heilige grond”

**Om ons verstaan en vieren van de Eucharistie
en de betekenis van onze kerkgebouwen
te verdiepen**

*Brief van de aartsbisschop van Utrecht
aan alle priesters, diakens, pastoraal werkers
en parochianen in het Aartsbisdom Utrecht*

“Heilige grond”

**Om ons verstaan en vieren van de Eucharistie
en de betekenis van onze kerkgebouwen
te verdiepen**

Eens dreef Mozes de kudde tot ver in de woestijn en kwam bij de berg van God, de Horeb. Toen verscheen hem de engel van de Heer, in een vuur dat opvlamde uit een doornstruik ... Toen sprak God tot Mozes: “... de plaats waar je staat is heilige grond.” En Hij vervolgde: “Ik ben de God van uw vader, de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob.” Toen bedekte Mozes zijn gezicht want hij durfde niet naar God op te zien (Ex. 3, 5b-6).

Hier begint de roepingsgeschiedenis van Mozes. God openbaart zich aan hem en belooft dat Hij Zijn volk zal redden uit de slavernij van Egypte. Hij zal er voor hen zijn. Die belofte van God doet Hij gestand, onder andere door het Joodse volk te voeden met manna in de woestijn (Ex. 16), en Hij sluit met hen een verbond (Ex. 24).

De God van Israël heeft zich ten volle geopenbaard in Zijn Zoon, onze Heer Jezus Christus, aan alle volkeren. Hij heeft beloofd met ons te zijn, alle dagen, tot aan de voleinding van de wereld (Mat. 28, 20). Zijn blijvende aanwezigheid vierten wij in het bijzonder in de Eucharistie, teken van het Nieuwe en Altijddurende Verbond.

Dit geeft ons reden tot grote vreugde en dankbaarheid. Het vieren van, omgaan met en ontvangen van de Eucharistie vragen om hetzelfde ontzag dat Mozes had voor God. Onze kerken en kapellen zijn daarvoor “heilige grond”.

Vanaf 2017 heeft paus Franciscus een reeks catecheses over de Eucharistie gegeven. Het doel daarvan is voor hem: “Groeien in de kennis van de grote gave die God ons in de Eucharistie heeft geschonken.” Door deze catecheses – zo schrijft de paus – “zou ik samen met jullie de schoonheid willen herontdekken die in de viering van de Eucharistie verborgen is en die, eenmaal onthuld, de volle zin geeft aan het leven van elkeen.”

Paus Franciscus wil onze blik richten op het hart van de Kerk, namelijk de Eucharistie. De betekenis en grote waarde ervan verstaan, zal onze relatie met God verdiepen. Daarom ook zegt de paus indachtig het Tweede Vaticaanse Concilie (1962-1965): “Wat de Concilievaders sterk onderlijnd hebben is de, voor een echte vernieuwing, onmisbare liturgische vorming van de gelovigen.”

Het Jaar van de Eucharistie dat in het Aartsbisdom Utrecht gehouden wordt (vanaf de eerste zondag van de Advent 2019 t/m Christus, Koning van het Heelal 2020), is beoogd als een extra stimulans voor het verstaan van de grote waarde van dit sacrament dat onze Heer Jezus aan ons heeft gegeven.

Hieronder wordt een aantal specifieke punten onder de aandacht gebracht. Dat het belangrijk is om dat te doen, is mijn hulpbisschoppen, vicarissen en mij gebleken tijdens vieringen in parochies waarin wij (hoofd)celebrant zijn of waarvan de liturgieboekjes aan ons worden voorgelegd. Het gaat dan zowel om een bevestiging en waardering van datgene wat in onze parochies en kerkgebouwen met grote zorg en aandacht gevierd en onderhouden wordt als om datgene wat meer aandacht of soms verandering behoeft.

Met dit overzicht is geen volledigheid nagestreefd. Het gaat om de belangrijkste zaken betreffende het verstaan en verdiepen van onze deelname aan de viering van de Eucharistie en de eerbied die we in het kerkgebouw aan de dag leggen, dat Gods huis is door de werkelijke aanwezigheid van Christus in de Eucharistie die in het tabernakel wordt bewaard.

Open kerkdeuren

Wat een zegen is het als onze kerken en kapellen overdag open (kunnen) zijn, hetzij geheel of gedeeltelijk. Door onze kerken en kapellen zoveel mogelijk open te stellen, wordt benadrukt hoezeer God naar ons uitziert. Zowel voor degenen die ermee vertrouwd zijn om een kerk of kapel binnen te gaan als voor hen voor wie dat niet het geval is, kunnen open kerkdeuren zeer uitnodigend zijn. Dat geldt op de momenten dat er vieringen plaatsvinden, maar ook als die er niet zijn. Een bord buiten met een uitnodigende tekst kan passanten extra attenderen op het feit dat de kerk is opengesteld. Het is zeer wenselijk dat er gedurende de openstelling van het kerkgebouw ook parochianen aanwezig zijn die aanspreekbaar zijn en toezicht kunnen houden. Wanneer een kerk niet geheel toegankelijk kan zijn, kunnen een hekwerk, glazen tussenduren of een opening in houten tussendeuren gewenst zijn, opdat de kerk vanuit het portaal toch gezien kan worden, in het bijzonder het tabernakel.

Gevel en portaal

De gevel en/of het portaal van het kerkgebouw geven gelegenheid om de vieringen van de Eucharistie en andere

activiteiten aan te kondigen. Hoe actueler en overzichtelijker, des te meer het zijn doel kan bereiken. Zeker ook in steden is het (steeds meer) van belang om minstens ook in het Engels en/of Duits vieringen of andere activiteiten aan te kondigen, zeker de tijden en plaatsen van de vieringen. Daarmee heten we mensen uit andere landen extra welkom en brengen we ook het internationale karakter van onze Kerk tot uiting. Een portaal dat uitstraling heeft en aangenaam verlicht is en opgeruimd, kan een welsprekende ruimte zijn die bij kerkbezoekers het besef versterkt dat zij een godshuis betreden. Een afbeelding van de levende Christus kan kerkbezoekers helpen om te beseffen dat Hij het is die ons wil verwelkomen in het huis van de Vader.

Wat om aandacht vraagt

Het Jaar van de Eucharistie is een goede gelegenheid om sowieso naar het kerkgebouw alsook naar de sacristie te kijken met de vraag of alles wat aandacht verdient, deze ook krijgt. In de loop van de jaren kunnen er overbodige zaken bijgekomen zijn die eerder afleiden of afbreuk doen aan de schoonheid, rust en netheid die het godshuis vraagt; de inrichting en aankleding zijn bedoeld om ons te verheffen tot God en Zijn hemels

heiligdom. Door de sluiting van kerken kan het zijn dat er te veel (van hetzelfde) in de overbleven kerken wordt geplaatst.

Passende posters, affiches, folders et cetera nodigen uit om bekeken of meegenomen te worden, als deze ook met zorg worden getoond en actueel zijn.

In menige kerk zijn offerblokken geplaatst. De geldelijke bijdragen zijn van groot belang. Echter, wanneer het eerste dat bezoekers bij het betreden van de kerk zien een offerblok is dat in het middenpad staat, dan is het risico dat het teveel de aandacht naar zich toetrekt. Het vragen om een donatie in een godshuis moet met gepaste eenvoud gepaard gaan.

Betreden en begroeten

Mozes stond op “heilige grond”. Dat is voor ons evenzeer het geval als wij een kerk of kapel betreden. Deze is immers geconsacreerd of gezegend en daarmee een godshuis geworden. Vanouds staan katholieken erom bekend dat zij de stilte bewaren als zij voor het aanschijn van de Heer komen, uit ontzag voor Zijn aanwezigheid. Dat betreden van Gods huis gaat veelal gepaard met de mogelijkheid om met wijwater een

kruisteken te maken, ter herinnering aan ons Doopsel. Het is belangrijk dat elke kerk of kapel die mogelijkheid heeft: dat de wijwaterbakjes gevuld zijn met (schoon) wijwater. Wanneer wij een kerk of kapel betreden, begroeten wij onze Heer met het maken van een (knie)buiging naar het tabernakel als het Allerheiligst Sacrament daar bewaard wordt of een buiging naar het altaar. Het is goed om daarbij ook het kruisteken te maken. In het buitenland is dit alles zeer gebruikelijk. Het is ook stichtend voor medekerkbezoekers. Ook als wij de kerk verlaten, is het de bedoeling dat we een (knie)buiging maken richting het tabernakel of buigen voor het altaar en opnieuw het kruisteken maken met wijwater. Het is zeer belangrijk dat wij onze kinderen en jongeren dit alles uitleggen en voordoen, met name de communicanten en vormelingen en hun ouders.

Biddend voorbereiden

Wanneer wij de Eucharistie gaan vieren of bijeenkomen voor een andere viering van de liturgie, verdient het ten zeerste aanbeveling dat in de sacristie geruime tijd vóór de aanvang van de viering alsook in de kerk/kapel niet gesproken wordt, maar stilte wordt betracht, opdat eenieder zich biddend kan voorbereiden.

Bij gelegenheid van het Jaar van de Eucharistie zal er daartoe (digitaal) een gebedenboekje verspreid worden met psalmen die daarvoor in het bijzonder geschikt zijn en waaruit een keuze gemaakt kan worden; deze kunnen sowieso in de sacristie gebeden worden, maar zijn ook geschikt om zich biddend voor te bereiden op de viering voor de gemeenschap die zich in de kerk/kapel heeft verzameld.

In diverse kerken of gemeenschappen worden de lauden (kerkelijk ochtendgebed) of de vespers (kerkelijk avondgebed) voorafgaand aan de viering gebeden of – zeker in de maand mei en de maand oktober, de rozenkransmaand – ter ere van de heilige Maagd Maria de rozenkrans.

Voorafgaand aan de Eucharistie zal het een zegen zijn als voorafgaand aan de Eucharistie het Allerheiligste in een monstrans op het altaar staat, om in aanbidding en gebed tot de Heer te kunnen gaan en aan ‘Zijn voeten’ tot rust te komen. Ook kan de uitstelling na afloop van de Eucharistieviering bijzonder ertoe bijdragen dat de aanwezigen met een dankbaar hart bij de Heer blijven.

Na afloop van een viering is het ook belangrijk de eerbied in het godshuis te bewaren, opdat eenieder die dat wenst in stilte na kan bidden.

Altaar

Het altaar, dat Christus symboliseert, is het hart van het kerkgebouw. Het altaar vraagt erom met eerbied behandeld te worden. Dat geldt zowel voor de aankleding ervan alsook de eer die het gebracht wordt en de wijze waarop er over het altaar gesproken wordt. Om laatstgenoemde redenen dienen ook aankondigingen in de liturgie zoals “De tafel wordt nu klaargemaakt,” vermeden te worden. Beter is het te spreken van ‘de Tafel van de Heer’ of ‘het altaar’.

In elke kerk behoort er een vast altaar te staan, als teken van Christus, “de levende steen” (I Petr. 2, 4). Daar waar echter een zogeheten ‘verplaatsbaar altaar’ staat, dient dat ook binnen en buiten de liturgie het hart te zijn en blijven. Het is dan ook niet de bedoeling dat een altaar ‘terzijde wordt geschoven’.

Uit eerbied voor het altaar worden er geen voorwerpen op neergelegd behalve die bedoeld zijn voor de Eucharistie, zowel

in als buiten de liturgie. Andere zaken, die niet bedoeld zijn voor de liturgie van de Eucharistie, horen niet op het altaar thuis, zoals een glas water, een loopmicrofoon, een aansteker, aansteekkaarsjes, een deksel van een ciborie en mappen/hoesjes. Het gaat erom dat helder is en blijft dat het altaar bedoeld is voor de Eucharistie en daarmee de eucharistische gaven.

Tijdens de liturgie is het altaar de plaats waarnaar een buiging gemaakt wordt, als wij het passeren. Het is ook zeer gepast als wij dat dan doen buiten de liturgie. Dat helpt ook het besef levend te houden dat wij – indachtig wat Mozes van God te horen krijgt, hetgeen eerder is vermeld – ons bevinden op “heilige grond”.

Evangeliarium

Het Evangeliarium (Evangelieboek) wordt veelal meedragen tijdens de intrede. Dit vraagt erom – evenals het processiekruis en de toortsen – goed zichtbaar te zijn. Het aandachtig neerleggen van het Evangeliarium op het altaar – bij voorkeur op de plaats waar later de gaven van brood en wijn worden geplaatst – drukt de eenheid uit van Woord en Sacrament.

Wanneer de Evangelielezing wordt aangekondigd, maakt degene die het gaat voorlezen drie kruisjes op respectievelijk het voorhoofd, de mond en de borst. Hoe prachtig zou het zijn als alle aanwezigen die drie kruisjes ook maken op hun hoofd, mond en borst. Dat is bij ons in de meeste gevallen helaas in onbruik geraakt. Een mooi gebaar om uit te leggen, voor te doen en de aanwezigen toe uit te nodigen. We brengen hiermee tot uiting dat wij de woorden van het Evangelie willen overdenken met ons verstand, belijden met onze mond en bewaren in ons hart.

Na het voorlezen van het Evangelie wordt in veel kerken het Evangeliarium geplaatst op een speciale standaard. Zeker als de kerk ook buiten de vieringen toegankelijk is, is het een sprekend teken als het Evangeliarium of de H. Schrift in zijn geheel (daar) zichtbaar is, waardoor getoond wordt dat wij leven van en met Gods Woord.

Tabernakel

Het tabernakel is de plaats waar het Allerheiligste bewaard wordt. Het dient zich te bevinden op een plaats die voornaam is, onderscheiden, in het oog vallend, met gepaste luister

versierd en geschikt voor gebed. Tevens dient het niet verplaatsbaar te zijn, stevig, ondoorzichtig en zo vervaardigd dat het goed afgesloten kan worden, waardoor alle gevaar van profanatie (heiligschennis) tot het uiterste vermeden wordt.

In de meeste kerken in ons aartsbisdom heeft het tabernakel de aandacht en zorg die het verdient. Echter, er zijn helaas ook gevallen waarin het tabernakel voor de kerkangers niet of onvoldoende zichtbaar of lastig bereikbaar is, bijvoorbeeld omdat er tijdens de viering van de liturgie een zangkoor voor staat. Deze gevallen dienen beëindigd te worden (zie hieronder over de plaats waar het koor staat). Ook dient het tabernakel dat geplaatst is in een looproute en daardoor niet de verschuldigde eerbied krijgt, op een andere plek te worden geplaatst.

In het tabernakel dient alles schoon te zijn. De ciborie, de pyxis (veelal in gebruik voor de ziekencommunie) of custode (het doosje waarin het Allerheiligste voor de monstrans wordt bewaard) zijn de geëigende voorwerpen om het Allerheiligste in te bewaren. Plastic bussen of doosjes zijn hiervoor onwaardig en dienen vervangen te worden.

Zangkoor

In veel van onze kerken zijn in het verleden koren van de zangzolder naar beneden ‘verhuisd’. Veelal was de reden dat men de koren meer onderdeel van de verzamelde gemeenschap wil laten zijn. Wanneer koren ‘beneden’ willen zingen, is daarvoor de geëigende plaats het transept (dwarsschip), de zijkant van het priesterkoor of – al dan niet met een kleine verhoging – achter de andere kerkgangers, opdat het koor daadwerkelijk onderdeel is van de verzamelde gemeenschap. Echter, in nogal wat kerken zijn koren op het priesterkoor gekomen en wel achter het altaar waaraan de Eucharistie wordt gevierd. Die situaties mogen niet langer blijven voortbestaan, zeker als het zangkoor zich bevindt tussen het altaar waaraan de Eucharistie gevierd wordt en het tabernakel (al of niet op het hoogaltaar). Het koor is in plaats van onderdeel van de verzamelde gemeenschap – onbedoeld – veelal een ‘tegenover’ geworden. In diverse kerken is deze situatie inmiddels veranderd en zijn de koren niet langer op het priesterkoor aanwezig. Dit komt de aandacht en rust op en rond het altaar en in de liturgie ten goede.

Dat geldt ook voor de plaats van het orgel (en eventuele andere instrumenten als een piano); het orgel hoort niet op het priesterkoor thuis en dient zeker niet de blikvanger te zijn. Alle aandacht moet gericht kunnen zijn op Christus, die zich aan ons geeft in Woord en Sacrament.

Lichaamshoudingen

In de Eucharistie nemen wij verschillende lichaamshoudingen aan. Staan is de houding als we als gemeenschap bidden tot God. Wij staan daarom – indien mogelijk – vanaf de intrede t/m het collecta-gebed (het gebed na de lofzang Eer aan God ofwel het Gloria). Tijdens de inleiding kan gezeten worden, echter wanneer de boete-act/schuldbelijdenis komt, dan staan wij. Zeker zangkoren zijn belangrijk om hierin ook de gewenste lichaamshouding aan te geven (en niet na de lofzang Eer aan God/Gloria gelijk te gaan zitten). Zitten gaan wij als de liturgie van het Woord begint. Wij zitten tijdens de eerste (en op zondag ook de tweede) lezing en tijdens de antwoordpsalm. Zitten is de houding van het luisteren. Wij gaan weer staan als het Alleluia begint: hierdoor brengen wij Christus op bijzondere wijze eer wanneer het Evangelarium

(Evangelieboek) naar de ambo (lezenaar) wordt gedragen. Wij staan uit eerbied voor Christus' Woord. Tijdens de homilie/ preek zitten wij om te luisteren. Daarna staan wij weer voor de geloofsbelijdenis en het 'gebed van de gelovigen' ofwel de voorbede. Wij zitten wanneer de bereiding van de gaven en de collecte worden aangekondigd en het offerandelied wordt gezongen. Vóór het gebed over de gaven, wanneer de priester zegt: "Bidt, broeders en zusters," gaan wij staan t/m het Heilig (Sanctus). Voordat de consecratie begint, knielen allen die dat kunnen. Knielen is de houding van aanbidding. Dat doen wij in navolging van de apostelen die – toen zij onze verrezen Heer Jezus zagen – zich in aanbidding voor Hem neerwierpen (Mat. 28, 17). Vaak gaan gelovigen reeds direct na het Heilig (Sanctus) knielen en blijven zij gedurende het gehele Eucharistisch Gebed geknield. Daarom is het van groot belang dat onze kerken knielmogelijkheid kennen (knielbanken of knielkussens wanneer er stoelen in de kerk staan), waardoor wij tijdens het Eucharistisch gebed en bij de aanbidding van het Allerheiligst Sacrament tijdens het Lof kunnen knielen. Wanneer iemand in het bijzonder tijdens de consecratie niet kan knielen, is – indien mogelijk – het maken van een (hoofd-) buiging zeer op zijn plaats. Wanneer wij Christus in de Communie hebben ontvangen, is het passend als wij enige tijd

knielen, indien mogelijk. Bij het Gebed na de Communie staan wij alsook tijdens de zegen en wegzending.

Bereiding van de gaven en collecte

Een belangrijk moment in de liturgie van de Eucharistie is het aandragen en de bereiding van de gaven van brood en wijn. Dat het aandragen van de gaven een offerande vanuit de gelovigen is, wordt versterkt als deze ook daadwerkelijk vanuit de verzamelde kerkgemeenschap door de misdienaars/acolieten en/of anderen worden aangedragen.

Het is wenselijk dat er voldoende hosties naar het altaar worden gebracht, opdat de gelovigen kunnen communiceren met de hosties die in die Eucharistieviering zijn geconsacreerd, omdat de communie een deelhebben is aan het offer van Christus dat op dat ogenblik gevierd wordt.

Wanneer het tijdens de Eucharistieviering nodig is dat er uit het tabernakel hosties worden gehaald, dan worden deze pas na het Gebed des Heren (Pater noster) uit het tabernakel gehaald en op het altaar geplaatst.

Veelal wordt er tijdens de bereiding van de gaven een collecte gehouden. Deze is bedoeld opdat de verzamelde gemeenschap zich kan aansluiten bij de offergaven die God in brood en wijn worden aangeboden. Om dit de aanwezigen duidelijk te maken, is een goede aankondiging hiervan belangrijk, bijvoorbeeld door de volgende woorden:

“Brood en wijn worden nu naar het altaar gebracht om ze aan God aan te bieden (om Hem te danken voor de vruchten van het land en van onze arbeid). U kunt zich bij deze offergaven aansluiten door uw gave tijdens de collecte.”

Soms wordt na afsluiting van de voorbede zoiets gezegd als: “Dan mag ik u nu de collecte aankondigen.” Aankondigingen op deze wijze dienen vermeden te worden, omdat een aankondiging van de collecte in dergelijke bewoordingen de indruk kan doen ontstaan dat de collecte een zelfstanding onderdeel van de Eucharistie zou zijn.

Voor de begeleidende zang wordt daarom de benaming ‘offerandelied’ gebruikt en niet ‘collectelied’. Na de collecte worden de verzamelde gaven niet op, maar zichtbaar vóór of in de nabijheid van het altaar geplaatst.

In veel van onze kerken worden tijdens de offerande ook gaven voor de voedselbank of andere goede doelen aangedragen en in de nabijheid van het altaar geplaatst. Dit is een prachtige uitdrukking van de onlosmakelijke en noodzakelijke band tussen Eucharistie en diaconie. Een mand van riet of ander natuurlijk materiaal verdient verreweg de voorkeur boven plastic kratten of tassen, zeker als daarmee namen of logo's van supermarkten of andere ondernemingen nadrukkelijk aandacht krijgen.

Ontvangen en uitreiken van de Heilige Communie

De celebrant gaat als eerste te communie; dit drukt uit dat hij erkent dat hijzelf niet waardig is en de Heer nodig heeft. Vervolgens deelt hij uit van wat hij zelf eerst ontvangen heeft van de Heer. Door eerst zelf de Heilige Communie te nuttigen is helder dat niet hij zelf de gastheer is, maar Christus; een gastheer deelt immers eerst uit en nuttigt niet eerst zelf.

Degene die de communie uitreikt, toont de hostie en zegt: 'Lichaam van Christus' (Corpus Christi). Degene die communiceert antwoordt 'Amen'. Degene die communiceert, ontvangt direct de heilige hostie en nuttigt deze volledig.

De hostie kan naar eigen keuze zowel geknield als staand ontvangen worden, ofwel op de tong of de hand. In alle gevallen is het van belang dat het ontvangen met de nodige rust en ingetogenheid gepaard gaat.

Het is zeer mooi als misdienaars het uitreiken van de Heilige Communie begeleiden met een kaars/toorts; dat geeft extra accent aan de aanwezigheid van onze Heer in het Heilige Sacrament. Daarbij, als zij eveneens het Evangeliarium en de voorlezing van de Evangelielezing met kaarsen hebben begeleid, drukt dit de eenheid van Woord en Sacrament uit.

De bisschop, priester en diaken zijn de eerst aangewezen personen om de Heilige Communie uit te reiken. Wanneer het aantal communicanten erom vraagt, kunnen anderen hen daarbij assisteren. Het met diverse assistenten uitreiken van de Heilige Communie is echter niet in alle gevallen (meer) nodig, gezien het aantal communicanten.

Voordat zij die de gewijde bedienaar/bedienaren assisteren bij het uitreiken van de Heilige Communie een schaal aangereikt krijgen, ontvangen zij een bijzondere zegen om deze uit te reiken. Het besef dat het om Christus zelf gaat, wordt versterkt

door de schaal ook op zekere hoogte voor zich uit te dragen wanneer men naar de plaats gaat waar de communie wordt uitgereikt. Vanzelfsprekend maken degenen die een schaal met hosties naar het altaar hebben gebracht een (knie)buiging nadat zij de schaal op het altaar hebben teruggeplaatst.

Aan kerkgangers die een hostie meenemen voor een zieke, een familielid of bekende dient door de parochie een waardige kleine pyxis te worden uitgeleend, die later aan de parochie wordt teruggegeven wanneer deze niet meer nodig is. Tevens dienen zij te beschikken over een gebedskaart met de liturgie voor het uitreiken van de Heilige Communie. Degene die de Heilige Communie naar ouderen of zieken thuis of elders brengt, dient deze onmiddellijk na de viering te gaan brengen. Het is niet toegestaan de Heilige Communie thuis te bewaren. Er kunnen dan ook geen hosties meegenomen worden om gedurende meerdere dagen te nuttigen.

Stiltemomenten

De liturgie kent een schat aan woorden, tekenen en klanken die zijn bedoeld ons hart en onze gedachten tot de Heer te verheffen. Ook zijn er in de liturgie momenten waarop stilte

en rust nodig zijn. Korte stiltemomenten na een oproep tot gebed en een langere stilte na het ontvangen van Christus in de Heilige Communie dragen wezenlijk bij aan het verstaan en voeden van onze relatie met de Heer. Ook kan een kort stiltemoment na de homilie (preek) wenselijk zijn.

Mededelingen

Wanneer er mededelingen gedaan moeten worden, is daarvoor het geëigende moment direct vóór de zegen. Het is wenselijk te letten op de aard en lengte van mededelingen; voor uitgebreide(re) informatie zijn een (digitale) nieuwsbrief, het parochieblad en de parochiële website de geëigende plaatsen. Voorkomen moet worden dat er teveel en te lange mededelingen worden gedaan die niet alleen niet allemaal te onthouden zijn, maar die op dat moment ook teveel afleiden van hetgeen wij op dat moment vieren en hebben mogen ontvangen: onze Heer Jezus in Woord en Sacrament.

Koffie/thee drinken in de kerk

In veel van onze parochies is na afloop van de viering gelegenheid om samen koffie of thee te drinken. Dit zijn

belangrijke momenten van ontmoeting. De geëigende plaats daarvoor is het parochiecentrum of de parochiezaal.

Wanneer de weersomstandigheden het toelaten, kan het kerkplein ook een geschikte plaats zijn voor het koffie/thee drinken na afloop; dat kan ook een uitstraling hebben naar voorbijgangers of de buurt.

Hopelijk zullen deze hierboven genoemde aandachtspunten betreffende de viering van de Eucharistie en het kerkgebouw bijdragen aan het verstaan en met vreugde en dankbaarheid vieren van dit sacrament waarin Christus zich aan ons blijft geven. Hij verenigt zich met ons daarin, opdat wij zelf in persoon “heilige grond” zijn waar Hij wil wonen. Wij dragen Hem dan in ons hart mee. Als de diaken – of anders de priester zelf – aan het einde van de Eucharistieviering zegt: “Gaat nu allen heen in vrede,” dan ontvangen wij de zending om in woord en daad waar te maken dat wij Christusdragers zijn. Ik hoop en bid dat wij die zending in ons leven ook waar mogen (blijven) maken.

Graag spreek ik mijn grote dank en waardering uit voor de priesters, diakens, pastoraal werkers en vrijwilligers – in het

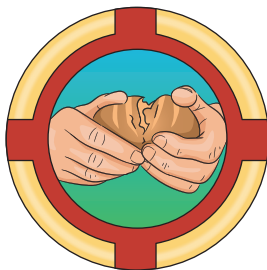
bijzonder in het kader van deze brief de koster, koorzangers, misdienaars en acolieten, collectanten, kerkschoonmakers, zij die het onderhoud verzorgen of zorgdragen voor de bloemversiering alsook catecheten, leden de werkgroepen Eerste H. Communie en H. Vormsel – die (mede) zorg dragen voor de vieringen van de Eucharistie en onze kerken en kapellen, de “heilige grond” waarop wij staan om te bidden voor Gods aangezicht.

Utrecht, Feest Doop van de Heer – 12 januari 2020

Namens de bisdomstaf,

A handwritten signature in blue ink, reading 'Willelm K-Eijk', which is a stylized representation of the name Willem Jacobus kardinaal Eijk.

+ Willem Jacobus kardinaal Eijk
Aartsbisschop van Utrecht

Jaar van de

1 december 2019 ► 22 november 2020

Eucharistie

Aartsbisdom Utrecht